

Jogi melléklet

Külgazdaság, LXVI. évf., 2022. november–december (99–117. o.)

A külföldi befektetések védelme Mongóliában

NINJIN BATAA*

A tanulmány a közvetlen külföldi befektetések védelmét szolgáló mongol szabályozási környezet fejlődését mutatja be az országban az 1990-es évek elején bekövetkezett demokratikus átmenettől napjainkig. A tanulmányban elemzett változások a befektetők közötti egyenlőbb versenyfeltételek irányába mutatnak, mivel a beruházásvédelem kezdetben a hazai befektetők helyzetéhez képest lényegesen kedvezőbb kondíciókat teremtett a külföldi befektetők számára. A befektetésvédelem jogi kereteinek folyamatos változása érintette a beruházások engedélyezésének követelményrendszerét is, ami olyan korlátok bevezetéséhez is elvezetett, amelyek hatással voltak a külföldi állami tulajdonú vállalatok mongóliai tevékenységére. Emellett a nemzeti ásványkincsek védelmét szolgálták. A tanulmány kitér a beruházásvédelem különböző eszközeire, így bemutatja az adózási környezetre vonatkozó állami kötelezettségvállalásokat. Tárgyalja a Mongóliát érintő, külföldi befektetésekkel összefüggő nemzetközi választottbíróági esetjogot is.

Journal of Economic Literature (JEL) kód: K33.

Kulcsszavak: külföldi beruházás, mongol jog, nemzetközi választottbíráskodás, beruházásvédelem.

* *Ninjin Bataa* PhD, egyetemi adjunktus, National University of Mongolia, School of Law.

E-mail-cím: bataa.ninjin@gmail.com

Fordította: Horváthy Balázs.

A kézirat 2022. december 15-én érkezett a Külgazdaság szerkesztőségébe.

<https://doi.org/10.47630/KULG.2022.66.11-12.99>

The protection of foreign investments in Mongolia

NINJIN BATAA

This paper describes the evolution of Mongolia's regulatory environment for the protection of foreign direct investment from the country's democratic transition in the early 1990s to the present. The changes analysed in the study point towards a more level playing field for investors, as investment protection initially created significantly more favourable conditions for foreign investors compared to the situation of domestic investors. The continuous changes in the legal framework for investment protection have also affected the requirements for investment licensing, leading to the introduction of restrictions that have affected the activities of foreign state-owned enterprises in Mongolia. They also served to protect national mineral resources. The study will also cover the various instruments of investment protection, including the state's commitment to the taxation environment. It also discusses international arbitration case law on foreign investment in Mongolia.

Journal of Economic Literature (JEL) code: K33.

Keywords: foreign investment, Mongolian law, international arbitration, investment protection.

Bevezetés

A külföldi befektetések kiemelkedő szerepet játszanak a mongol gazdaságban, egyes ágazatokban, mindenekelőtt a bányászatban a nagyobb projektek többsége külföldi beruházások révén valósulhat meg. Ebből kifolyólag a külföldi beruházások szabályozása mindig is a mongol jogrend fontos és egyben érzékeny tárgykörének számított. A beruházásvédelmi jog egyrészt biztosítja a kormányzati feladatok és a külföldi befektetőknek biztosítandó jogok, illetve kiváltságok összhangját. Emellett szem előtt tartja a társadalom jólétét, valamint olyan jogi és adminisztratív környezetet teremt a befektetők számára, amely a mongóliai befektetéseik biztonságát szavatolja.

A beruházásokkal kapcsolatos mongol jogalkotás kezdete 1991-re vezethető vissza, ekkor ment végbe a demokratikus átmenet Mongóliában, ennek jegyében számos, az ország gazdasági és társadalmi átalakulását szolgáló jogszabályi reformot vezettek be. Ezek közül is elsőként a külföldi befektetésekről szóló szabályozás kidolgozása kezdődött meg. A kezdeti szabályozás nem eredményezte a hosszú távú befektetési tranzakciók fellendülését, ugyanis az a mongol gazdasági társaságokban

a külföldi tulajdonosok részesedését 49 százalékban korlátozta.¹ Azóta a külföldi befektetésekre vonatkozó szabályozás többször módosult, a hatályos változat a 2013. évi mongol befektetési törvény, amely egységes szerkezetbe foglaltan tartalmazza az irányadó szabályokat, és egyben a korábbi szabályozást is hatályon kívül helyezte.

Ez a tanulmány Mongólia korábbi és jelenlegi befektetési joganyagát elemzi. Kitér a választottbírói gyakorlat fontosabb elemeire is. Utóbbi azért is megkerülhetetlen, mert a beruházások felértékelődésével együtt növekszik a nemzetközi választottbíráskodás jelentősége is. Mongólia eddig összesen öt – az ICSID² és UNCITRAL³ keretei között lefolytatott – nemzetközi választottbírói eljárásban vett félként részt, amelyek közül a két legjelentősebbet, a *Khan Resources kontra Mongólia* és a *Paushok kontra Mongólia* ügyet tárgyalja ez a tanulmány.

Mongólia befektetési szabályozásának fejlődése

Az 1993. évi külföldi befektetésekről szóló törvény

Mongólia első önálló befektetési szabályozása az 1993. évi külföldi befektetésekről szóló törvény volt (FIL – *Foreign Investment Law*). Jelentősége, hogy bevezette a befektetés és a befektető fogalmát, egyértelmű különbséget tett a külföldi és a hazai befektetők között, és különleges adókedvezményeket vezetett be kizárólag a külföldi befektetők számára. Célja volt a külföldi tőkebefektetések beáramlásának ösztönzése. Emellett kialakította a befektetésvédelem szabályait. Az 1993. évi törvény a következőképpen határozta meg a külföldi befektetés fogalmát:

„Minden olyan materiális és immateriális vagyontárgy, amelyet a külföldi befektető Mongólia területén abból a célból fektet be, hogy egy külföldi befektetéssel létrehozott gazdasági társaságot létrehozzon, vagy közösen működtessen egy Mongólia területén már létező gazdasági társaságot.”⁴

Az 1993. évi törvény a lehető legtágabb értelemben határozta meg a befektetés fogalmát, és szavatolta a befektetések széles körű szabadságát. A törvény különbséget tett továbbá a belső és a külföldi befektetők között. A külföldi befektetéssel

¹ OECD, *Investment Guide for Mongolia*, policy paper, 2010, 49. Elérhető: https://read.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/investment-guides-investment-guide-for-mongolia-2000_9789264189607-en#page50

² International Centre for Settlement of Investment Disputes – Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja.

³ United Nations Commission on International Trade Law – az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága.

⁴ 1993. évi külföldi befektetésekről szóló törvény (Foreign Investment Law 1993) 1. cikk.

rendelkező gazdasági társaságot létrehozó külföldi befektetők kedvezményeket és kiváltságokat élvezhettek. A kiváltságok közé tartozott az üzleti tőke egyes speciális elemeire, többek között a technológiai berendezésekre és gépekre vonatkozó adómentesség.

Az 1993. évi törvény anyagi joga elismerte a nemzetközi szerződések elsőbbségét a nemzeti joggal szemben.⁵ Kimondta továbbá a kisajátítás jogellenességét, kivéve, ha a kisajátítás közérdekből, tisztességes eljárás keretében, hátrányos megkülönböztetés nélkül és teljes kártalanítás ellenében történt.⁶ Emellett biztosította a külföldi befektetők jövedelmének és nyereségének szabad átutalását a fogadó országon kívülre.⁷ Ezen túlmenően rögzítette a befektető kötelezettségét a hazai törvények és a vállalati partnerségi megállapodások betartására, a természeti környezet védelmére, „*a mongol nép szokásainak és hagyományainak tiszteletben tartására,*”⁸ valamint arra, hogy a befektetők elsősorban mongol állampolgárokat alkalmazzanak.⁹ A viták eldöntése kapcsán az ún. befektető és állam közötti vitarendezésre (*Investor-state dispute settlement* – ISDS) vonatkozó eljárásjogi rendelkezések a helyi fórumok joghatóságát írták elő. Ez azt jelenti, hogy a külföldi befektetők és a mongol természetes vagy jogi személyek közötti – utóbbiba beleértve magát az államot és annak szerveit is – beruházásból eredő jogvitákat a nemzeti bíróságok előtt kell rendezni, kivéve, ha nemzetközi szerződés vagy a vitában érintett felek közötti szerződés másként rendelkezett.¹⁰

Az 1993. évi befektetési törvényt 2002-ben jelentősen módosították annak érdekében, hogy az összhangba kerüljön a WTO-kötelezettségekkel és megfeleljen a hazai befektetői követelményeknek. A belföldi befektetők ugyanis nehezményezték, hogy csak a külföldiek részesülhettek adómentességben, és ennek a rendelkezésnek a módosítását kezdeményezték. Ennek nyomán megszüntették az összes olyan adókedvezményt, amely kizárólag a külföldi befektetőkre vonatkozott. Ennek ellenére Mongólia általános adótörvénye továbbra is előnyben részesítette a külföldi befektetőket a hazaiakkal szemben (Scharaw, 2018: 153).

A jogszabályi felülvizsgálat során megnövelték azt a küszöböt, hogy milyen arányban jelenhet meg külföldi tőke gazdasági társaságokban, és a korábbi harminchat ágazatról mindössze hatra csökkentették az üzleti tevékenységre vonatkozó

⁵ Uo. 2. cikk (2) bek.

⁶ Uo. 8. cikk.

⁷ Uo. 10. cikk (4) bek.

⁸ Uo. 10. cikk (2) bek.

⁹ Uo. 24. cikk.

¹⁰ Uo. 25. cikk.

korlátozásokat.¹¹ A leglényegesebb módosítás az ún. stabilitási megállapodások (*stability agreements*) intézményének bevezetése volt, ami az üzleti tevékenység stabil jogi környezetét garantálta. Ilyen megállapodások létrehozását a 2 millió dollárt meghaladó összeggel rendelkező befektetők kezdeményezhették.¹² E stabilizációs megállapodások meghatározott ideig biztosították a befektetők adókedvezményeit, amelyeket a beruházott összeg függvényében differenciáltak. Például ha a befektetők 2 és 10 millió dollár közötti vagy 10 millió dollárt meghaladó összegű befektetést hajtottak végre Mongóliában, akkor a kormány felhatalmazást kapott arra, hogy 10, illetve 15 évre szóló stabilitási megállapodást írjon alá. A *Paushok versus Mongólia* választottbírói eljárásban az eljáró fórum a 2002. évi szabályozási reform alapján megkötött stabilizációs megállapodással foglalkozott. Az eljáró fórum a stabilizációs megállapodást olyan jogi aktusként definiálta, amelyet „*az állam és egy befektető között a befektető által fizetendő adók és/vagy a befektetőre vonatkozó egyéb törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedések legalább bizonyos mértékig és bizonyos időtartamra történő stabilizálása (befagyasztása) céljából*” kötnek.¹³

Az 1993. évi törvény a különleges adókedvezmények és kiváltságok biztosítása révén a közvetlen külföldi befektetéseket kívánta ösztönözni, ezért egyértelmű különbséget tett a külföldi és a hazai befektető között. Bevezette a befektetések védelmének alapvető szabályait, és a legtágabb értelemben határozta meg a befektetés és a külföldi befektetéssel rendelkező gazdálkodó szervezetek fogalmát, a lehető legnagyobb befektetési szabadságot biztosítva.

A stratégiai ágazatokba történő külföldi befektetésekről szóló 2012. évi törvény

A mongol parlament 2012 májusában a stratégiai ágazatokban működő vállalkozásokba történő külföldi befektetések szabályozásáról szóló törvényt (SEFIL – *Law on the Regulation of Foreign Investment in Entities operating in Strategic Sectors*) fogadott el. Az új törvény egyik célja az ellenőrzés megtartása volt Mongólia természeti erőforrásai felett, amelyek kiaknázása akkoriban egyre dinamikusabb ütemben folytatódott (Scharaw, 2018: 155). Mivel a bányászat a külföldi befektetések fő célterülete, a természeti erőforrások kiaknázása hatalmas méreteket kezdett ölteni. A mongol kormány hazai ásványkincsvagyon feletti aggodalma érzékeny politikai

¹¹ OECD, i. m. 55.

¹² 1993. évi külföldi befektetésekről szóló törvény 19. cikk.

¹³ *Paushok v Mongolia, Award on Jurisdiction and Liability*, 28 April 2011, 97. pont. Elérhető: <https://investmentpolicy.unctad.org/investment-dispute-settlement/cases/276/paushok-v-mongolia>

kérdéssé vált (Sumiya, 2012: 145). A 2012. évi törvény másik célja az volt, hogy szabályozza a beruházásokkal kapcsolatos együttműködést a külföldi befektetőkkel, különösen a nemzetbiztonságot érintő, stratégiai szemponttól fontos ágazatokban. Mongólia közérdekből próbált ellenőrzést gyakorolni a külföldi befektetések felett, mivel az ásványkincsek további sorsa volt a tét. Mindemellett a mongol kormánynak szavatolnia kellett, hogy az ország visszanyerje hírnevét mint megbízható és nyitott befektetési partner (Scharaw, 2018: 154).

A törvény a bányászatot, a banki és pénzügyi ágazatokat, valamint a média, információ és kommunikáció területét „*nemzetbiztonsági célból stratégiai fontosságúnak minősítette a lakosság alapvető szükségletei, a függetlenség, a gazdaság alapvető működése és a nemzeti bevételek biztosítása, valamint a nemzetbiztonság megerősítése érdekében*”.¹⁴ A 2012. évi törvény a befektetőket kötelezte, hogy a bel-földi gazdasági társaság és a külföldi befektető közötti egyes szerződések és ügyletek esetében a mongol kormánytól engedélyt szerezzenek be.¹⁵

A törvény a külföldi befektetőket attól függően, hogy magán- vagy állami tulajdonosokról volt szó, külön kategóriába sorolta. A befektetők e két csoportjára más-más engedélyeztetési eljárást írt elő.¹⁶ A részben vagy teljes egészében külföldi kormány tulajdonában lévő gazdasági társaságok (*State-Owned Enterprise – SOE*) által végrehajtott befektetések engedélykötelesek voltak attól függetlenül, hogy milyen ágazatban történt a befektetés, illetve milyen arányú részesedést kívánt a befektető szerezni a mongol gazdasági társaságban. Ez a szabályozás stratégiai jellegű követelményeként értelmezhető, ami a hazai piac védelmét szolgálta a külföldi állami vállalatokkal szemben. Engedélyre akkor volt szükség, amikor a befektető jelentős befolyást szerzett egy gazdálkodó szervezetben, monopóliumot hozott létre a beruházással érintett területen, és befolyásolta az exportra szánt bányászati termékek piaci árát.¹⁷

A külföldi magánbefektetők beruházásait vagy egyszerű regisztrációhoz, vagy engedélyeztetési eljárás lefolytatásához kötötték a beruházás összegétől és az érintett ágazat jelentőségétől függően. Az ásványkincsekre vonatkozó stratégia kialakítása végett 2014 májusában a mongol parlament ásványkincs-politikai stratégiát fogadott el, amelynek célja a természeti erőforrások kiaknázása környezetre gyako-

¹⁴ 2012. évi stratégiai ágazatokban működő vállalkozásokba történő külföldi befektetések szabályozásáról szóló törvény (*Law on the Regulation of Foreign Investment in Entities operating in Strategic Sectors 2012*) 5. cikk.

¹⁵ Uo. 4. és 6. cikkek.

¹⁶ Uo. 5. cikk.

¹⁷ Uo. 6. cikk

rott negatív hatásainak csökkentése és a bevételek maximalizálása volt, a nemzeti ásványkincsvagyon megőrzése mellett.

A jogszabály a külföldi beruházások ellenőrzése terén széles mérlegelési jogkörrel ruházta fel a hatóságokat.¹⁸ A nemzetbiztonsági szempontok érvényesítése céljából szigorú átvilágítási eljárást hajtottak végre a külföldi beruházások körében. A 2012. évi törvény értelmében a nemzetbiztonság fogalma magába foglalta a természeti erőforrások arányos kiaknázásának és a piaci monopólium szabad működésének fenntartását. A törvény tizenhét hónapig volt hatályban, ami alatt felismerték, hogy Mongóliának új, összetett szabályozásra van szüksége a beruházások terén. A 2012. évi törvény kapkodva megfogalmazott szövege és a szabályozás körüli bizonytalanságok aggodalmat váltottak ki a már Mongóliában jelen lévő, illetve a lehetséges jövőbeni befektetőkből. Számos kritika kiemeli, hogy a stratégiai ágazatokban történő külföldi befektetésekről szóló 2012. évi törvény – más olyan külső tényezővel együtt, mint a kínai gazdaság lassulása és a nyersanyagok világpiaci árának esése – nagyban hozzájárult a külföldi működő tőke beáramlásának lassulásához a törvény alkalmazásának időszakában.¹⁹

A 2013. évi mongol beruházási törvény

A korábbi szabályozás szigorúságát enyhítendő, új mongol befektetési törvényt dolgoztak ki és léptettek hatályba (MIL – *Mongolian Investment Law*)²⁰ 2013 novemberében. A szabályozási reform eredményeként számos módosítást vezettek be más kapcsolódó területeken, így változott a jogi személyek bejegyzéséről szóló törvény, az általános adótörvény, az ásványi nyersanyagokról szóló törvény és az atomenergiáról szóló törvény is.

¹⁸ UNCTAD Investment Policy Review: Mongolia, 2012. Mongólia kapcsán az UNCTAD felülvizsgálati jelentése megjegyezte, hogy a bányászati lelőhelyek jelentősége jogos politikai aggályokat vetett fel a nemzetbiztonsággal és a gazdasági érdekekkel összefüggésben, beleértve a nemzeti erőforrások feletti ellenőrzést. Uo. 40. o.

¹⁹ Investment Reform Map for Mongolia. A Foundation for a new Investment Policy & Promotion Strategy (policy paper), World Bank Group, 2018, 39. o. Elérhető: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/158851537431181525/investment-reform-map-for-mongolia-a-foundation-for-a-new-investment-policy-and-promotion-strategy>

²⁰ 2012 nyarán országos parlamenti választásokat tartottak, és az új koalíciós kormány szabályozási felülvizsgálatot kezdett abból a célból, hogy egyértelmű üzenetet küldjön a befektetőknek. Az UNCTAD idézett jelentése szerint „a felülvizsgálatra azért volt szükség, hogy helyreálljon a jogbiztonság, és koherens üzenetet közvetítsenek az ország befektetők iránti nyitottságáról, miközben a verseny, a környezetvédelem és az egészségügy tekintetében a közérdekek védelme biztosított marad”. UNCTAD, Investment Policy Review: Mongolia, 2013. 40. o.

Az új befektetési törvény értelmében ahhoz, hogy Mongóliában üzleti tevékenységet kezdjenek, a befektetőknek vagy külföldi befektetéssel rendelkező gazdasági társaságot, vagy képviseleti irodát kell alapítaniuk, amelynek minimális tőkekövetelménye legalább 100 000 dollár, és amelynek 25 százalékát külföldi befektető vagy befektetők biztosítják.²¹ Azon befektetők számára, akik először csak kisebb befektetéseket szeretnének végrehajtani, a külföldi hozzájárulás küszöbértéke megterhelő követelmény lehet. Lényeges, hogy a képviseleti irodák esetében nincs minimális tőkekövetelmény, mivel a létrehozó anyavállalat megbízása alapján működnek, de nem jogosultak a mongóliai üzleti tevékenységből bevételt szerezni.²² A törvény 4. cikk (2) bekezdése megszüntette a magánbefektetések korlátozását, ami azt jelenti, hogy az – akár belföldi, akár külföldi – befektető bármilyen ágazatba befektethet korlátozás vagy kormányzati jóváhagyás nélkül. Az egyetlen kivétel azokra a külföldi állami tulajdonú vállalatokra vonatkozik, amelyek néhány stratégiai ágazatban (például bányászat, média, távközlés, banki és pénzügyi szektor) fektetnek be, és egy mongol vállalat részvényeinek több mint egyharmadát kívánják megszerezni.²³

A 2013. évi befektetési törvény az adókedvezmények vonatkozásában ún. adó-stabilizációs tanúsítványok kiadását tette lehetővé, amely a fizetendő adók és illetékek mértékét rögzítette mindazon befektetők számára, akik megfeleltek a jogszabályban meghatározott követelményeknek.²⁴ Céljukat tekintve e tanúsítványok hasonlóak voltak a fent bemutatott 2002. évi jogszabály stabilitási megállapodásaihoz azzal a különbséggel, hogy utóbbiak alkalmazási köre szélesebb volt. Az adó-stabilizációs tanúsítványok négy bevételi típusra terjednek ki: a társasági adóra, a vámokra, a hozzáadottérték-adókra és az ásványi nyersanyagok után fizetendő illetékekre. Az igazolások kiadásának általános feltétele, hogy a beruházás értéke elérje a törvény által előírt összeget, készüljön környezeti hatástanulmány, a beruházás hozzon létre állandó munkahelyeket, és a befektetés csúcstechnológiát vezessen be.²⁵ Az igazolások érvényteleníthetők, ha a beruházást felszámolják, a beruházó elhagyja az országot, vagy ami a legfontosabb, ha a beruházó beruházási szerződést kötött az állammal. A törvény 20. cikke szerint beruházási szerződést a kormány azzal a beruházóval köthet, aki több mint 500 milliárd tugrik (mintegy 140 millió dollár) értékben fektet be Mongóliában. Lényeges kivétel, hogy az adó-stabilizációs tanú-

²¹ 2013. évi befektetési törvény (*Mongolian Investment Law 2013*) 3. cikk (1)5. bek.

²² Uo. 3. cikk (1)6. bek.

²³ Uo. 21. és 22. cikkek.

²⁴ Uo. 3. cikk (1)9. bek., és 13–19. cikkek.

²⁵ Uo. 16. cikk (1) bek.

sítványok nem terjednek ki a dohánytermelésre és az alkoholtermékek gyártására, illetve e termékek kereskedelmére.

A 2013. évi befektetési törvény a földterület biztosítását adómentes beruházásösztönzésnek tekinti.²⁶ A beruházási szerződés alapján a külföldi befektető földet bérelhet használatra legfeljebb hatvan évre. Az időtartam egy alkalommal, további negyven évre meghosszabbítható, tehát a földhasználat lehetősége száz évre van korlátozva. A mongol földtörvény 17. cikke (1) bek. kimondja, hogy a külföldiekkel kötött földbérleti szerződésekhez a mongol parlament jóváhagyása szükséges. A külföldi befektetők földhasználatából eredő szerződésen kívüli jogvitáira a törvény a mongol bíróságok joghatóságát írja elő,²⁷ vagyis ebben a körben kizárt a fogadó ország és a befektető közötti nemzetközi választottbíráskodás.

A külföldi befektetők számára lényeges, hogy a mongol kormány kvótákat határoz meg a külföldi munkavállalók alkalmazása kapcsán. A kvóta öt és nyolcvan százalék között mozoghat, alapértelmezettnek az öt százalék tekinthető. A munkaadóknak a külföldi foglalkoztatottak után munkahelyi járulékot kell fizetniük, ennek mértéke a vállalatnál foglalkoztatott külföldi munkavállalók minimálbérének kétszerese. A járulékfizetés havonta esedékes, és összege minden külföldi munkavállaló után személyenként számítandó.²⁸ A bányászati engedéllyel rendelkező befektetőkre és alvállalkozóikra speciális szabály vonatkozik, amely szerint ők legfeljebb tíz százalékban alkalmazhatnak külföldi munkavállalókat.²⁹ Ha a külföldi munkavállalók száma meghaladja ezt a küszöböt, akkor a munkáltatónak minden egyes kvótán felüli munkavállaló után a minimálbér tízszeresét kell fizetnie.

Ebben a vonatkozásban a Világbank jelentése megemlíti, hogy bár az új befektetési törvény kedvezőbbé tette a mongóliai beruházási környezetet, az nem tartalmaz a külföldi befektetéseket korlátozó egységesített negatív listát. Ebből kifolyólag a külföldi tőkerészesedésre vonatkozó korlátozások, a partnerségi követelmények és a korlátozott ágazatok meghatározása terén nehézkes a tájékozódás.³⁰

²⁶ Uo. 12. cikk (1)l. bek.

²⁷ 2002. évi Mongol földtörvény (*Mongolian Law on Lands 2002*) 60. cikk.

²⁸ Kormányzati charta a foglalkoztatási járulékokról. Elérhető (mongol nyelven): <https://www.legalinfo.mn/annex/details/6652?lawid=10913>

²⁹ 2006. évi mongol ásványi nyersanyagokról szóló törvény (*Mineral Law of Mongolia 2006*) 43. cikk (1).

³⁰ Investment Reform Map for Mongolia. A Foundation for a new Investment Policy & Promotion Strategy (policy paper), World Bank Group, 2018, 43–44. o.

A kisajátítás esetén a nemzetközi beruházási szokásjogban négy fő alapelvet kell követni: *a)* a kisajátításnak közérdekből, közcél érdekében kell megtörténnie; *b)* a kisajátítást megfelelő kártalanítás megfizetése kell, hogy kövesse; *c)* a kisajátításnak jogszerű eljárásban kell megtörténnie; és *d)* a kisajátítás nem lehet diszkriminatív (Subedi, 2008 és Sornarajah, 2010). A tulajdonhoz való alapvető jogot és annak védelmét Mongólia alkotmányának 5. cikk (2) bek. mondja ki, amely szerint az állam elismeri a köz- és magántulajdon minden formáját, és védi a tulajdonos jogait. A 16. cikk (3) bek.³¹ értelmében azonban csak mongol állampolgárok lehetnek földtulajdonosok, így csak az állampolgárok részesülhetnek a kisajátítás kompenzációs formáiból, a külföldi befektetők nem tartoznak kisajátítási záradékok hatálya alá. Ezért a 2013. évi befektetési törvény rögzíti, hogy az ingatlanok csak közérdekből és a kisajátított ingatlanok teljes kártalanítása mellett, valamint a törvényben meghatározott eljárásokkal összhangban vonhatók el.³² A kisajátított ingatlanok értékét a kisajátítás, annak a befektetővel való közlése vagy a nyilvánosságra hozatal időszakában fennálló piaci érték alapján kell megállapítani.³³ A beruházási törvény tehát pótolja az alkotmány kisajátítás kapcsán fennálló hiányosságát. Lényeges továbbá, hogy a törvény megszüntette a külföldi befektető fogalmát, felszámolva így a külföldi és a belföldi befektetők megkülönböztetését, és helyette minden belföldi és külföldi honosságú alanyt a befektető általános fogalma alá vont.

A külföldi beruházók számára a befektetések védelmének következő alapvető garanciája a pénzeszközök és a tőke szabad hazatelepítésének, repatriálásának lehetősége a fogadó országból. Másképpen kifejezve, ez arra ad biztosítékot, hogy a befektető bármikor dönthessen úgy, hogy minden korláttól mentesen kivonja beruházását a fogadó országból, amely alól a hazai jog csak szűk körben határozhat meg kivételeket. Például feltételként írható elő, hogy a külföldi befektető tegyen eleget az összes adófizetési kötelezettségének, valamint devizasabályozással összefüggő korlátok alkalmazhatók, illetve a fogadó országnak lehetősége van a pénzeszközök és a tőke szabad kiutalását fizetésimérleg-nehézségek esetén korlátozni (Scharaw, 2018). A befektetők által Mongóliából kivihető pénzügyi eszközök felsorolását a törvény 6. cikk (7) bek. tartalmazza, amely egyben kimondja, hogy a készpénzben

³¹ Mongólia alkotmánya 16. cikk (3) bek.: „Az ingó és ingatlan vagyon tisztességes megszerzéséhez, birtoklásához és örökléséhez való jog – Tilos a polgárok magántulajdonának jogellenes elvonása és lefoglalása. Ha az állam és szervei különös közszükséglet alapján kisajátítják a magántulajdont, ezt megfelelő kártalanítás megfizetése mellett kell megtenniük”.

³² 2013. évi befektetési törvény 6. cikk (4) bek.

³³ Uo. 6. cikk (5) bek.

fennálló eszközeit a befektetők jogosultak bármely nemzetközileg szabadon váltható devizára átváltani.³⁴ Az átutalás előfeltétele, hogy a Mongólia területén fennálló adókötelezettségeket maradéktalanul teljesítsék.³⁵

A további befektetési garanciák közül a fejlett országokban többnyire a nemzeti elbánást (*national treatment*) részesítik előnyben, aminek alapján a külföldiek számára is ugyanazokat a kiváltságokat biztosítják, mint a saját állampolgáraik számára. Egyes országok azonban a külföldi befektetőknek magasabb szintű kiváltságokat adnak, mint a saját állampolgáraiknak. Miként az a fentiekből kivehető, az 1993. évi törvény átfogó adókedvezményeket biztosított a külföldi befektetőknek, de az ilyen adókedvezményeket helyiek nem vehették igénybe. Mindazonáltal a nemzeti elbánás nem jelenti azt, hogy a külföldi befektető minden olyan joggal rendelkezne, mint a belföldi, például a politikai jogok terén alkalmaznak eltéréseket. A 2013. évi befektetési törvény mondja ki explicit módon a külföldi befektetőkkel szemben alkalmazandó nemzeti elbánás elvét. Lényeges azonban, hogy miként fent jeleztük, a törvény eltörölte a „külföldi” jelzőt a beruházó kapcsán, és a 4. cikk (1) bek. rögzíti, hogy a törvény „a külföldi és belföldi befektetők által Mongólia területén eszközölt beruházásokra” vonatkozik.

A tisztességes és méltányos bánásmódra vonatkozó garancia (FET – *fair and equitable treatment*) nem szerepel a 2013. évi befektetési törvényben. Általában a kétoldalú nemzetközi beruházási megállapodások túlnyomó többsége tartalmazza ezt a garanciát, így a nemzeti jogalkotó nem látta szükségesnek, hogy az elvet a nemzeti jogba is belefoglalja (Parra, 1992). Ez nem jelenti azt, hogy a befektetőknek aggodalomra lenne okuk, ugyanis az alkotmányban foglaltak szerint Mongólia betartja a nemzetközi jog általánosan elismert normáit és elveit.³⁶ Ennélfogva, még ha a 2013. évi befektetési törvény a FET-alapelvet nem is definiálja közvetlenül beruházásvédelmi garanciaként, a befektetők a nemzetközi normák és szerződések védelmét élvezik.

A befektető és az állam közötti vitarendezési (ISDS) eljárás biztosítása a nemzeti jogban a beruházásvédelmi keretrendszer fontos részét képezi. Különösen azokban a helyzetekben van ennek jelentősége, amikor a befektetőt nem védik olyan nemzetközi beruházási megállapodások, amelyek lehetővé teszik a befektetők számára az ISDS kezdeményezését. Általános szabályként a hazai beruházásvédelmi normák a nemzetközi szokásjog és a nemzetközi beruházási szerződések által biztosított beruházásvédelmi anyagi jogi normákra és az ISDS szabályaira épülnek. Ha a fogadó

³⁴ Uo. 6. cikk (8) bek.

³⁵ Uo. 6. cikk (7). bek.

³⁶ Mongólia alkotmánya, 10. cikk (1) bek.

állam nemzetközi szerződésben, választottbírószági megállapodásban, beruházási szerződésben vagy nemzeti jogszabályaiban nem járult hozzá a beruházási választottbírószági eljáráshoz, a vita a fogadó állam joghatósága alá tartozik. A választottbírószági záradékok belföldi törvényekbe való felvétele önálló és egyoldalú ajánlatot képez a felmerülő viták független nemzetközi bíróság előtti rendezésére (Dolzer & Schreuer, 2013). Ezt az egyoldalú ajánlatot pedig ténylegesen a befektetőnek kell elfogadnia, ami az ISDS-eljárás megindításával történik meg. Ennek a megoldásnak, vagyis annak, hogy a fogadó állam egyoldalúan szavatolja ezt az eljárási lehetőséget, az a hátránya, hogy a törvény módosításával az ajánlat bármikor visszavonható. Emiatt az irodalom javasolja (Scharaw, 2018), hogy a fogadó állam egyoldalú választottbírószági ajánlatára viszonyossági alapon reflektáljanak a beruházók. Ezáltal Schreuer (2009) szerint az ilyen módon megadott hozzájárulás az ISDS-hez már külön kezelendő az állam egyoldalú választottbírószági kötelezettségvállalásától, és akkor is hatályban marad, ha az ígéretet tartalmazó jogszabályt hatályon kívül helyezik. Emellett az ISDS igénybevétele szempontjából fontos, hogy a fogadó állam eljárási joga tartalmazhat bizonyos előfeltételeket vagy általános szabályokat, mint például a felek közötti egyeztetésnek vagy a helyi jogorvoslati lehetőségeknek a kiemlése az ISDS igénybevétele előtt.

Az ismertetett 1993. évi és 2012. évi törvények nem tartalmaztak sem közvetlen hozzájárulást az ISDS-hez, sem egyoldalú állandó választottbírószági ajánlatot. Ennek értelmében a beruházással kapcsolatos jogviták kizárólag a mongol nemzeti bíróságok hatáskörébe voltak utalva.³⁷ A 2013. évi befektetési törvény azonban korrigálta ezt a helyzetet, és kifejezett választottbírószági ajánlatot iktatott be. A törvény 6. cikk (9) bekezdése szerint *„amennyiben törvény vagy nemzetközi szerződések, amelyeknek Mongólia részes fele, nem rendelkeznek másként, a befektető jogosult nemzetközi vagy hazai választottbírószágot választani a Mongólia állami hatóságával kötött szerződéssel kapcsolatban felmerülő viták rendezésére.”* Fontos kiemelni azonban, hogy ez az ajánlat a *„befektető és az állam közötti szerződésekkel”* összefüggésben felmerülő vitákra korlátozódik.

³⁷ 1993. évi külföldi befektetésekről szóló törvény 25. cikk, illetve 2012. évi stratégiai ágazatokban működő vállalkozásokba történő külföldi befektetések szabályozásáról szóló törvény 25. cikk. Mindkét jogszabály azonos módon, főszabály szerint a nemzeti bíróságok joghatóságát írta elő, kivéve, ha Mongólia a választottbírószági eljáráshoz hozzájárult kétoldalú befektetési egyezményben, az Energia Charta Egyezményben vagy a külföldi befektetőkkel kötött választottbírószági megállapodásban.

A beruházási választottbíráskodás gyakorlata

Khan Resources kontra Mongólia

Az ügy hátterében a Dornod tartományban található uránfeltárási és -kitermelési projekttel összefüggő jogvita állt. A tényállás szerint a CAUC Holding Company Ltd. (*CAUC Holding*) Brit Virgin-szigeteken bejegyzett vállalat, amely a többségi tulajdonában lévő mongol vegyesvállalatán, a Central Asian Uranium Company (*CAUC*) keresztül fektetett be a Dornod projektbe. A holland honosságú Khan Resources B.V. (*Khan Netherlands*) a kizárólagos tulajdonában lévő mongol leányvállalata, a Khan Resources LLC (*Khan Mongolia*) révén vett részt a projektben. A keresetet indító felperes pedig a kanadai Khan Resources Inc. (*Khan Canada*), amely az előbbi két társaságnak kizárólagos tulajdonosa egy bermudai bejegyzésű cégen keresztül. A mongol kormánnyal szemben indított választottbíróági eljárásban a felperes kereseti kérelmében előadta, hogy a Dornod-projektbe történő beruházásait közvetett módon, jogtalanul kisajátították azzal, hogy a mongol kormány megsemmisítette az engedélyeiket. A *CAUC* bányászati engedélye eredetileg két lelőhelyre vonatkozott, amelyet később kérelmére korlátoztak, adó- és díjmegtakarítási céllal egy konkrét szegmenst kivontak az engedély alól. Ezt a kizárt részt később egy külön bányászati engedély hatálya alatt a *Khan Mongolia* szerezte meg. 2009 októberében azonban a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség jogsértésekre hivatkozva felfüggesztette a *CAUC* és a *Khan Mongolia* mindkét említett engedélyét. A 2009. évi atomenergiáról szóló törvény értelmében az engedélyek újbóli nyilvántartásba vételre vártak, azonban 2010 márciusában a projekt ellenőrzése után megállapították, hogy a vállalatok nem orvosolták a kifogásolt jogsértéseket. Ennek következtében 2010 áprilisában az ügynökség bejelentette, hogy az érintett két engedélyt véglegesen érvénytelenítik, így a felperes már nem kérheti újbóli bejegyzését. A 2011-ben indult választottbíróági eljárásban a felperesek arra hivatkoztak, hogy az engedélyek felfüggesztése és érvénytelenítése jogellenes kisajátításnak minősül, amely sérti Mongóliának a mongol jogból, a nemzetközi szokásjogból származó, valamint abból az „Alapító Megállapodásból” származó kötelezettségeit, amellyel a befektetők létrehozták a projektben közvetlenül részt vevő *CAUC* vegyesvállalatot. A *Khan Hollandia* az Energia Charta Egyezmény (*Energy Charter Treaty*) ún. er-

nyőzáradékára³⁸ hivatkozva kérte annak megállapítását, hogy Mongólia megsértette a külföldi befektetésekre vonatkozó törvényét.

Az ügyben a választottbíróságnak két joghatósági kifogást kellett tisztáznia. Egyrészt Mongólia kifogást nyújtott be a fórum *Khan Canada* feletti joghatóságával szemben, hivatkozva arra, hogy a vállalat nem volt aláírója az „Alapító Megállapodásnak”, így fél sem lehetne a jogvitában. A kifogással kapcsolatban a választottbíróság megállapította, hogy a nem aláíró fél is részesévé válhat a megállapodásnak és következésképpen a jogvitának, ha az aláíró féllel (felperessel) fennáll az akarategység, közös szándék a per tárgyában.³⁹ Az eljáró fórum megállapította, hogy a felperes által benyújtott bizonyítékok alátámasztják a *CAUC Holding* és a *Khan Canada* közötti közös szándék fennálltát. Emellett Mongólia arra hivatkozott, hogy az Alapító Megállapodás választottbírósági záradéka nem köti, mivel a megállapodásban nem volt részes, azt ugyanis nem közvetlenül a mongol kormány, hanem egy vállalat (*MonAtom*) írta alá. Mongólia érvelése szerint a mongol állam és a *MonAtom* két különböző, független jogalany. A felperes jogi szakértőjének meghallgatása alapján azonban a választottbíróság megállapította, hogy a *MonAtom* egy teljes egészében állami tulajdonban álló mongol társaság, és Mongólia képviselőjeként járt el. Emellett olyan kötelezettségeket vállalt, amelyeket csak egy szuverén állam teljesíthet, nevezetesen kötelezettséget vállalt a *CAUC* által fizetendő adók csökkentésére. Következésképpen az Alapító Megállapodás alapján a fórumnak fennáll a joghatósága Mongólia felett.⁴⁰

A választottbíróság nem értett egyet Mongóliával a mongol jog értelmezésében sem. Mongólia mindenekelőtt azzal érvelt, hogy a bányászati engedélyek nem tartoznak a külföldi befektetésekről szóló törvény hatálya alá, amely a külföldi befektetést tárgyi és immateriális tulajdonként határozza meg. Mongólia továbbá azzal érvelt, hogy a bányászati engedélyek a mongol jog szerint nem minősülnek tulajdonnak, mivel a mongol legfelsőbb bíróság egyik határozata szerint a „*jogalany a bányászati engedély [...] birtokában van, de nem tulajdonosa, és ezért nincs jogalap arra, hogy*

³⁸ Energia Charta Egyezmény, 10. cikk (1) bek.: „[...] Minden Szerződő Fél tiszteletben tartja azokat a kötelezettségeket, amelyekhez csatlakozott valamely befektetővel, vagy befektető befektetésével, vagy más Szerződő Féllel együtt.” Az Egyezmény ún. ernőzáradéka minden olyan további kötelezettséget az Egyezmény alkalmazásának körébe von, amelyet a felek a befektető irányában bármilyen formában vállaltak.

³⁹ *Khan Resources Inc., Khan Resources B.V., and Cauc Holding Company Ltd. v. The Government of Mongolia*, UNCITRAL PCA Case No. 2011-09, Decision on Jurisdiction, 329-330. pont.

40 Uo. 345. pont.

az ilyen bányászati engedélyt olyan tulajdonjognak tekintsek, amely átruházható.”⁴¹ A választottbíróság viszont úgy ítélte meg, hogy az általános fogalom szerint az engedélyek alapján fennálló jogosultságok, valamint a természeti erőforrások kiaknázására vonatkozó szerződéses jogok immateriális tulajdonnak minősülnek,⁴² így nem vette figyelembe a mongol legfelsőbb bíróság értelmezését. Az engedélyek érvényesítésével kapcsolatban a fórum arányossági tesztet végzett, és arra a következtetésre jutott, hogy az érvénytelenítés szankciója aránytalan volt az állítólagos jogsértésekhez képest. A választottbíróság megállapította továbbá, hogy Mongólia nem tudott „rámutatni a mongol jog olyan megsértésére, amely indokolná a bányászati engedélyek érvénytelenítésére és újbóli nyilvántartásba vételének mellőzésére vonatkozó döntéseket.”⁴³ A bizonyítékok elemzése során a választottbíróság arra a következtetésre jutott, az engedély érvénytelenítésének tényleges indítéka az volt, hogy a Dornod-projekt lelőhelyeit Mongólia egy orosz partnerrel nagyobb haszonnal aknázhassa ki.⁴⁴ A választottbíróság megállapította, hogy Mongóliának kötelessége lett volna a bányászati engedélyek újbóli nyilvántartásba vétele, mivel „nem volt olyan jogilag jelentős indok, amely alapján a felperesek ne teljesítették volna az [előírt] követelményeket.” Ennek elmulasztásával pedig Mongólia megtagadta a tisztesség eljáráshoz való jogot.⁴⁵ Mindezen okok alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a mongol kormány megsértette az Energia Charta Egyezményt a CAUC uránbányászati engedélyeinek érvénytelenítésével. Azzal tehát, hogy Mongólia megsértette a külföldi befektetésekről szóló törvényt, megalapozta az ernyőzáradék alkalmazásán keresztül az Energia Charta Egyezmény sérelmének megállapíthatóságát is. A kártérítés kiszámításakor a bíróság a Dornod-projekt beruházását a 2005 és 2010 között beérkezett ajánlatok elemzésével értékelte. Így a végleges kártérítés 80 millió dollár volt, szemben a befektetők által követelt 358 millió dollárral.

Paushok kontra Mongólia

A Mongóliát érintő másik jelentősebb választottbírósági eljárás főszereplője az aranybányászatban és -kereskedelemben érdekelt Szergej Paushok. Paushok egyedüli részvényese volt a *CJSC Golden East-Mongolia* (GEM) és a *CJSC Vostokneft*-

⁴¹ Khan Resources Inc., Khan Resources B.V., and Cauc Holding Company Ltd. v. The Government of Mongolia, UNCITRAL PCA Case No. 2011-09, Award on the Merits, 303. pont.

⁴² Uo. 302. pont.

⁴³ Uo. 319. pont.

⁴⁴ Uo. 340–342. pontok.

⁴⁵ Uo. 359–360. pontok.

gaz vállalatoknak. 2007-ben nyújtott be keresetet a mongol kormány ellen, miután a mongol parlament extraprofitadóról szóló törvényt vezetett be (*windfall profit tax law*),⁴⁶ amely 68 százalékos adót vetett ki az unciánként 500 dollárt meghaladó aranyértékesítésekre. A felperest érintette továbbá az ásványi nyersanyagokról szóló újonnan hatályba lépett törvény is, amely a minimálbér tízszeresének megfelelő havi büntetést szabott ki minden olyan külföldi munkavállalóra, aki túllépte az alkalmazható külföldi munkavállalók szokásos 10 százalékos kvótáját.⁴⁷ A választottbírósi eljárás megindításakor a *GEM* alkalmazottainak 50 százaléka orosz állampolgár volt. A *GEM* érvelésében az 1995-ben Oroszország és Mongólia között létrejött kétoldalú befektetési egyezményre (*Russian-Mongolian Bilateral Investment Treaty* – BIT) hivatkozott azzal, hogy az alperes a diszkriminatív adókulcsok és foglalkoztatási szabályok bevezetésével megsértette a tisztességes és méltányos bánásmódra, a kisajátításra és kártalanításra, a teljes védelemre és biztonságra vonatkozó szerződéses kötelezettségeket.

A felperes hivatkozott arra, hogy versenytársát, a kanadai tulajdonú, szintén aranybányászatban érdekelt *KOO Boroo Gold* vállalatot nem érintette az extraprofitadó-törvény, mivel az a mongol kormánnyal kötött stabilizációs megállapodással rendelkezett. A *GEM* és Mongólia közötti tárgyalások nem jártak sikerrel, mivel a *GEM* nem volt hajlandó kötelezettséget vállalni a mongol kormány által kért hosszú távú jövőbeli beruházások megvalósítására. Amikor az adótörvény hatályba lépett, a *GEM* szerződést kötött a Mongol Központi Bankkal (*MongolBank*), amelynek értelmében az aranyat a bank őrizetébe helyezték megőrzés és későbbi értékesítés céljából. Ezért a *GEM* az eladási ár 85 százalékát kapta volna meg.⁴⁸ A központi bank azonban a *GEM* értesítése nélkül az aranyat az Egyesült Királyságban finomítási célokra használta fel.

A választottbírósi megállapította, hogy Mongólia – bár nem volt szerződő fél a *MongolBank* és a *GEM* közötti szerződésben – megsértette a tisztességes és méltányos bánásmóddal kapcsolatos kötelezettségét azáltal, hogy a *MongolBank*kal kötött letéti őrzési szerződéssel ellentétben elvonta a *GEM* által szolgáltatott arany tulajdonjogát (Klager, 2012). A *MongolBank* cselekményéért a nemzetközi jog be-

⁴⁶ Az egyes árucikkekre kivetett áremelési (extraprofit) adókról szóló 2006. évi törvény (*Law on Imposition of Price Increase [Windfall] Taxes on some Commodities 2006*).

⁴⁷ A mongol ásványi nyersanyagokról szóló 2006. évi törvény (*Mineral Law of Mongolia 2006*) 43. cikk (1) bek.

⁴⁸ Sergei Paushok, CJSC Golden East Company and CJSC Vostokneftgaz Company v. The Government of Mongolia, UNCITRAL 2011-04, Award on Jurisdiction and Liability, 111. pont.

tudhatósági szabályai alapján Mongólia kormánya volt felelős.⁴⁹ Az extraprofitadó-törvény bevezetése tekintetében a bíróság azonban nem fogadta el az orosz–mongol BIT megsértésére vonatkozó érvet, ugyanis az automatikusan nem állapítható meg csak azért, mert egy jogalkotási aktus átgondolatlanak, kontraproduktívnak vagy túlságosan terhesnek tekinthető.⁵⁰ Az adókulcsok megemlése olyan lényeges kockázat, amellyel a befektetőnek tisztában kell lennie, különösen a fejlődő államokban.⁵¹ A választottbíróság álláspontja szerint a külföldi munkavállalói kvóták megsértése miatt alkalmazott szankciók szintén nem ütköztek az orosz–mongol BIT 3. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes és méltányos bánásmódot elvébe.⁵² A fórum ebben a vonatkozásban más bányavállalat példáját hozta fel, és megállapította, hogy a 10 százalékos külföldi munkavállalói kvóta kezelhető lett volna, következésképpen ez nem minősül a tisztességes bánásmód megsértésének.⁵³ A választottbíróság érvelésének lényege az volt, hogy ilyen helyzetek kiküszöbölése érdekében a befektetőnek olyan stabilitási megállapodást kellene kötnie, amely kiterjed az adózásra és egyéb kérdésekre, máskülönben sokkal nehezebb egy kétoldalú befektetési megállapodás megsértésének bizonyítása.⁵⁴

Következtetések

A nemzetközi befektetések kapcsán számos kihívással és lehetőséggel kell számolni, amelyeket célszerű folyamatosan újraértékelni, mert a külföldi befektetők és a fogadó országok kapcsolatát szabályozó normarendszer tárgya a globális világgazdaság egyik fontos elemének tekinthető. A folyamatos újraértékelésben a nemzetközi bírói fórumok gyakorlatának is nagy szerepe van. A Mongóliát érintő választottbírósági eljárások elemzése során látható volt, hogy az olyan ügyek, mint a *Khan Resources kontra Mongólia* és a *Paushok kontra Mongólia* e szabályozási területnek szinte az összes lényeges kérdését érintették. Ezzel összefüggésben a tanulmány bemutatta, hogy az eljáró fórumok értelmezésükkel milyen módon oldják fel a szabályozásban rejlő bizonytalanságokat. A befektetéseket fogadó államok folyamatosan törekednek arra, hogy új jogszabályok bevezetésével még több beruházót legyenek képesek vonzani, és ennek érdekében a jogi szabályozási környezetüket

⁴⁹ Paushok, CJSC Golden East Company and CJSC Vostokneftgaz Company v. The Government of Mongolia, UNCITRAL 2011-04, Award on Jurisdiction and Liability, 576. pont.

⁵⁰ Uo. 298–299. pontok.

⁵¹ Uo. 302., 305. pontok.

⁵² Uo. 360–362. pontok.

⁵³ Uo. 368. pont.

⁵⁴ Uo. 370. pont.

is attraktívabbá tegyék. Éppen ezek az eljárások mutatnak rá viszont arra is, hogy a jogalkotóknak és a befektetőknek egyaránt körültekintően kell eljárniuk a befektetéseket érintő garanciák szavatolhatósága végett.

Elemeztük továbbá a külföldi befektetésekre vonatkozó mongol nemzeti szabályozást is, amelynek hatékonysága és kiszámíthatósága nagyban befolyásolja a beérkező beruházásokat. Mongólia 1993-ban fogadta el a külföldi befektetésekről szóló első törvényét, amelynek célja a közvetlen külföldi beruházások ösztönzése volt a kizárólag külföldi befektetők számára elérhető különleges adókedvezmények és kiváltságok biztosításával. Az első jogszabály egyértelműen különbséget tett a külföldi és a hazai befektető között, bevezette a befektetések védelmének alapvető szabályait, és meghatározta a befektetés, valamint a külföldi befektetéssel rendelkező gazdálkodó szervezetek fogalmát. A befektetés fogalma az 1993. évi törvényben volt a legtágabbra szabva, és ezáltal a legszélesebb körben biztosította a befektetési szabadságot. Az 1993. évi törvényt 2002-ben módosították. Ennek háttérében a külföldi befektetők kizárólagos adókedvezményeire vonatkozó hazai befektetői panaszok, valamint a WTO befektetések biztonságára és stabilitására vonatkozó követelményeinek való megfelelés álltak.

2012-ben Mongólia törvényt alkotott a stratégiai ágazatban történő külföldi befektetésekről, amelynek elsődleges jogpolitikai célja a nemzeti természeti erőforrások feletti ellenőrzés megtartása, valamint annak megakadályozása volt, hogy külföldi államok tulajdonában lévő szervezetek ellenőrzés nélkül fektessenek be stratégiai ágazatokba. A törvényben szabályozott, a befektetésekre vonatkozó szigorú átvilágítási folyamat bizonytalanságot okozott a befektetők körében, ami a működő tőke beáramlásának csökkenését eredményezte, emiatt a törvény csak egy évig maradt hatályban.

A 2013-ban elfogadott új beruházási törvényt már azzal a céllal fogadták el, hogy a korábbi szabályozások hiányosságait kiküszöböljék. Az új törvény a külföldi és a hazai befektetőkre egyaránt vonatkozik, ezáltal felszámolja a külföldi befektetők pozitív diszkriminációját, és egyenlő bánásmódot biztosít a külföldi és a hazai vállalkozásoknak. Az új törvény azonban továbbra is fenntartja a külföldi állami tulajdonú befektetések ellenőrzését. A 2013. évi törvény új elemei közé tartozott az adóstabilizációs tanúsítványok bevezetése, amelyeket a mongol kormány bocsáthat ki a törvény bizonyos követelményeinek megfelelő befektetők számára. Emellett a törvény tartalmazza Mongólia kötelezettségvállalását a beruházási szerződéssel kapcsolatos jogviták nemzetközi választottbírószági rendezésére, és számos, a fenntartható fejlődésre vonatkozó szabályt is bevezetett. A tanulmány rámutatott, hogy

a mongol szabályozás képes tanulni a korábbi hibákból, és meg kívánja őrizni az egyensúlyt Mongólia befektetésekből származó előnyei és a külföldi befektetők érdekei között.

Hivatkozások

- Dolzer, R., & Schreuer, Ch. (2012). *Principles of International Investment Law*. Oxford.
- Klager, R. (2012). Case comment: Case comment: Sergei Paushok, CJSC Golden East Company and CJSC Vostokneftgaz Company v. The Government of Mongolia. *ICSID Review*, 27, 16–20. <https://doi.org/10.1093/icsidr/sis008>
- Parra, A. R. (1992). Principles Governing Foreign Investment, as Reflected in National Investment Codes”. *ICSID Review*, 7, 428–452. <https://doi.org/10.1093/icsidreview/7.2.428>
- Scharaw, B. (2018). *The Protection of Foreign Investment in Mongolia: Treaties, Domestic Law, and Contracts on Investment in International Comparison and Arbitral Practice*. Springer, Frankfurt am Main.
- Schreuer, Ch. (2009). *The ICSID Convention: A Commentary*. Cambridge.
- Sornarajah, M. (2010). *The International Law on Foreign Investment*. Cambridge.
- Subedi, S. (2008). *International Investment Law, Reconciling Policy and Principles*. Hart, Portland.
- Sukhbaatar, S. (2012). Law and development, FDI, and the Rule of Law in post-Soviet Central Asia. The case of Mongolia. In: McAlinn & Pejivic (Szerk.): *Law and Development in Asia, USA and Canada*. Routledge, London.